
KWETSBAARHEID EN DETENTIE BINNEN GESLOTEN CENTRA

HANDVATEN VOOR
EEN TERUGKEERBELEID
MET RESPECT VOOR
FUNDAMENTELE RECHTEN

oktober 2019

In België lopen personen met een **uitgesproken kwetsbaar profiel** het risico dat ze worden vastgehouden omwille van hun migratiestatus. Het gaat onder meer over kinderen, personen met een handicap, ouderen, zwangere vrouwen, slachtoffers van foltering of mensenhandel en personen met ernstige medische (psychische) problemen.

Het Europese wettelijke kader voorziet nochtans dat detentie van kwetsbare personen eigenlijk vermeden moet worden. Uit onderzoek blijkt bovendien dat een beperking van detentie in geen geval een terugkeerbeleid in de weg staat.

Aangezien de overheid personen met een kwetsbaar profiel vasthoudt, draagt ze ook verantwoordelijkheid voor de gevolgen die deze opsluiting met zich meebrengt.

Als Kamerlid heeft u het vermogen om concrete verandering door te voeren voor deze mensen. De Transitgroep bezoekt al jarenlang op regelmatige basis de Belgische gesloten centra en terugkeerwoningen. Deze ervaring willen we graag op een constructieve manier inzetten.

Als aanzet doen we daarom deze **tien** concrete aanbevelingen:

1. **Als Kamerlid** heeft u het recht om – ook onaangekondigd – de toestand in **detentiecentra te bezoeken en te monitoren**. Wij willen u oproepen hier intensief gebruik van te maken. Vanuit de Transitgroep helpen we graag bij het opzetten van een georganiseerd bezoek.
2. Zorg voor een duidelijk **wettelijk en regelgevend kader voor de identificatie en screening van kwetsbaarheid**. Er is nood aan een uniform kader dat algemeen gekend is en ook als dusdanig getoetst kan worden.
3. Veranker wettige garanties voor een tijdige screening. Aangezien kwetsbaarheid een essentieel element is om de 'noodzaak' tot vasthouding te kunnen vaststellen, dient principieel al een **grondige screening plaats te vinden voordat tot detentie wordt overgegaan**. Wanneer dit praktisch onmogelijk is, moet deze screening binnen de 24 uur na vasthouding gebeuren. Als de screening niet tijdig plaatsvindt, wordt de vreemdeling in vrijheid gesteld. Ook na een vasthouding is het belangrijk dat de situatie continu opgevolgd wordt. Detentie zelf geeft namelijk aanleiding tot groeiende kwetsbaarheid.
4. Verbind **duidelijke gevolgen aan de vaststelling van kwetsbaarheid** op basis van de aanbevelingen van verschillende organen van de VN. Zoals ook hierboven werd aangehaald, is de opsluiting van kinderen binnen een migratiecontext ondubbelzinnig een schending van het Kinderrechtenverdrag. Een absoluut/onvoorwaardelijk verbod dringt zich op. Gezien de schadelijke gevolgen van

detentie op de mentale gezondheid, dient volgens UNHCR ook de detentie van bepaalde kwetsbare profielen, zoals slachtoffers van foltering of andere slachtoffers van ernstig fysiek, psychologisch of seksueel geweld, vermeden te worden. Ook volgens het Comité voor de Preventie van Foltering moeten er voor bepaalde categorieën van kwetsbare personen alternatieven worden voorzien, in het bijzonder voor slachtoffers van foltering, slachtoffers van mensenhandel, zwangere vrouwen, families met kinderen, oudere personen en gehandicapten. Waar toch wordt overgegaan tot detentie, is een aangepaste omkadering essentieel.

5. België heeft na de ratificatie van het OPCAT in **principe één jaar de tijd om een mechanisme op te zetten dat zorgt voor regelmatige bezoeken** aan plaatsen waar personen van hun vrijheid zijn beroofd. Wij vragen om bij het opzetten van dit mechanisme gebruik te maken van de expertise van de Transitgroep. Wij voeren deze bezoeken al jaren uit.
6. **Toets aanhoudingsbeslissingen automatisch binnen de 24 uur na de aanhouding.** Hierbij is het essentieel dat de rechter de mogelijkheid krijgt om de **opportuniteit en proportionaliteit** van de aanhouding en de vasthouding te toetsen. De bevoegde rechter moet eveneens over de **mogelijkheid beschikken om alternatieven of voorwaarden op te leggen.** Aangezien kwetsbaarheid op een continue basis moet worden geëvalueerd, is het belangrijk dat de vasthouding op regelmatige basis automatisch opnieuw wordt bekeken door de bevoegde rechter.
7. Leg de territoriale bevoegdheid voor controle op vasthoudingsbeslissingen bij de Raadkamer van het arrondissement waarin het gesloten centrum zich bevindt. Via deze weg wordt de effectieve aanstelling van een pro deo advocaat vereenvoudigd, net als de toegang van die advocaat tot zijn cliënt.
8. Voorzie in de noodzakelijke omkadering voor meer specialisatie, bijvoorbeeld door aparte zittingsdagen te voorzien. Een dergelijk kader voorkomt ook dat vreemdelingen steeds, samen met in verdenking gestelden, tot het einde van een zitting moeten wachten tot hun dossier wordt behandeld.
9. Wanneer een persoon omwille van zijn/haar/hun kwetsbaarheid in vrijheid wordt gesteld, is het essentieel dat het **dossier verder wordt opgevolgd.** Niet-begeleide minderjarigen dienen op een efficiënte manier aan de Dienst Voogdij te worden overgedragen. Personen met ernstige medische problemen horen de nodige begeleiding te krijgen na hun vrijlating.
10. Maak werk van een **wettelijk kader,** gebaseerd op de aanbevelingen van de Raad van Europa en **waarbinnen alternatieven kunnen worden uitgewerkt.** Werk samen met lokale, nationale en internationale ngo's om alternatieven voor detentie te creëren die efficiënt en human zijn. Zij kunnen eveneens helpen om de bestaande alternatieven geregeld te evalueren en verbeteren. Maak hier ook de nodige budgetten voor vrij. Op die manier kunnen op korte tijd grote stappen gezet worden bij de uitbouw van succesvolle en broodnodige initiatieven.

